

א שבת ק"ל ודלא
קטימנא קרב שם
ב בפרק ה טהלכות
עוזבין וכו'

א ערובין ס"ז מימרא
דאמוראי ב טור קלס
רש"י, וכן קמב הרב
המגיד ברי"ש פ"ק ה
מהלכות ערובין ושכן
בש"ס
הרמב"ם
ג, חזקוני בש"ס ר"י
ש"ס

א *איני יהודי תדר במבוי (א) ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה⁽²⁾ *או לקרפף, אפלו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפלו מבנים ומוציא גמלים וקרנות (ב) דרך המבוי כל היום⁽³⁾, שחפץ יותר באותו שפתחו לו מאחוריו (לכדו) שיש לו אויר, והוי פתחו למבוי (ג) כמו שאינו רגיל. שאינו אוסר: *והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים, אבל אם אין בו אלא סאתים, (ד) קטן הוא ולא ניקא לה ביה. וישאל אפלו שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושבה ולא ערב, אם הקרפף יותר מסאתים, אוסר⁽⁴⁾, לפי (ה) שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי: כן אם הקף לדירה, אפלו יותר מסאתים אינו אוסר⁽⁵⁾ כיון שראוי לו. (ו) *גיש מי שאומר דאדרבה, אם הקף לדירה, אפלו בית-סאתים אוסר, שפינן שהקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

כל חצר לעצמו, וזילת איהם חצרות ששתוחות זו לזו וערבי דרך פתוחים, עיש, ושם הביא מכתבי האירי וזל דאיתא שם: "ערב בכל שבת שתי-מבואות וארובות-חצרות ורקעו בלילה בשל שטוף ובבקר בשל ערוב, עביל, משמע שניה פוסק סגור" שערך לשתף בבת כר ומסמא טה פה

פאנר הלכה

* או לקרפף. נראה לי שלא תחירי אפילו בשיש לו קרפף אלא בקרפף דומיא דבבבשה שהוא פתוח למקום אחר. דאלו בשאין לו פתח אלא בפני ביתו, האין יספיק מן המבוי וברי אינו יכול לצאת לשוק ולעשות עניניו חוץ לביתו אלא דרך מבוי (ירוש'א), ולפלא שלא הביאורו הסתורני: * והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים. לבאורו במקרא וכן בתנאים לא נזכר הנקראות בין יתר מבתי סאתים לבית סאתים רק לענין קרפף, ונכל לומר, דלענין בקעה שפתח לכל צד, אפילו בקעה קטנה שאין בו כי אם בית סאתים גספון ניקח לה בה טעם מן הפסח שפתח למבוי משום דהייש אוריה טפי, ועין: * ויש מי שאומר. ובלבד בדיעה הראשונה, שכן הוא דעת רש"י (הרמבם) ונזכר הפסד, לפרשנו הכי נשתנו (כ"א).

לטלטל בכל החצר כלים ששקצו בחוכו אך אם לא ערבו עם הכלים המבוי, ופשוט דכל זה מרי שתייה המבוי עצמו מחנן בלחי בחצר, ושיה למגור דלמא אהי לאפוקי כלי הבית למבוי, ואפלו תבא אפלו להרמב"ם, דקאא בשממבוי מחנן בלחי וקורה, אבל אם

א (א) וְיֵשׁ לִי חֵלֶץ וְכוּ'. וְכַל־שָׁעוֹן (ב) אִם הוּא פָתַח גָּמֹר: (ב) דְּרָךְ הַמְּכֹבֵד. רוּצָה לוֹמַר, דְּרָךְ הַפְתָּח הַפְתִּיחַ לְמִכּוּב: (ג) כִּמּוֹ שְׂאִינוֹ רָגִיל. רוּצָה לוֹמַר, כִּמוֹ חֲצֵר הַפְתּוּחַ לְשֵׁנֵי מִכְבּוֹאוֹת וּבִפְתָּח אֶחָד אֵינוֹ רָגִיל לְעֵצָה וּלְכּוּד דְּרָךְ בּוֹ לְמִכּוּב, אֵינוֹ אוֹסֵר עַל אוֹתוֹ הַמְּכֹבֵד, וּבְדִלְעִיל בְּסִימָן שְׁפֹ סִעְיָ ט: (ד) קָטָן הוּא וְלֹא נִיחָא וְכוּ'. וּבִאֲפָן זֶה (ז) אִפְלוּ קִיָּה פָתַח קָדוֹל פְּתוּחַ לָקָה, גָּסֶרֶן אֵינוֹ מִתְבַּעַל עַל־יְדִידָהּ הַפְתָּח שְׁמִמְכּוּב, וְאוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמְּכֹבֵד, וְהוּא שְׂרָגִיל (ג) יוֹתֵר בְּהַפְתָּח שֶׁהוּא לְצַד הַמְּכֹבֵד: (ה) שְׂאִינוֹ רָאִיוֹ לוֹ. שֶׁהוּא פְּרָמְלִית וְאֵין מִטְלָטְלִין בּוֹ אֵלָא בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוֹת [מִה שְׂאִין כֵּן בְּמִכּוּבֵי שְׂמֵתָר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ], אֲכַל אִם הוּא רַק בֵּית־סָאֲתִים אוֹ פְּחוֹת, כִּיּוֹן דְּמִקָּר לְטַלְטֵל (ד) בְּתוֹכּוֹ, נִיחָא לֵה בַּה טָפִי. וְאַף־עַל־גַּב דְּלִבְנֵי עֶפְרוֹס חֹשִׁיב בֵּית־סָאֲתִים וּזְטָרָא, (ס) לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל נָפִישׁ, דִּהָא בְּשִׁבְתָּ לִּיכָא הוֹצֵאת מִשְׁאוֹת יִתְרוֹן וְסָגִי בְּהֵבִי וְנִפִּישׁ אֲזִירָא מִמְּכּוּבֵי: (ו) וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר וְכוּ'. הוּא דַּעַת הַהוֹסְפִית לְבֵד, דְּסִבְרִירָא לְהוֹ דְּמִקָּר לְדִירָה גָּרַע טָפִי כִּיּוֹן דָּאֵין בּוֹ אוֹרִי כְּלַפָּה. (ז) וְהָא דִּנְקֻט 'אִפְלוּ בֵּית־סָאֲתִים' אַף־עַל־גַּב דְּלִידִידָהּ בֵּית־סָאֲתִים גָּרַע טָפִי שְׂאִין בּוֹ אוֹרִי כְּלַפָּה, מִכָּל מְקוֹם נָקֻט הֵבִי, הוֹאִיל דְּכִשְׁלָא הִקָּף לְדִירָה בֵּית־סָאֲתִים עֲדִיף טָפִי מִן יוֹתֵר מִבֵּית־סָאֲתִים, לְכַּף קֹאמֵר דְּכִשְׁהִקָּף לְדִירָה אוֹסֵר אִפְלוּ בֵּית־סָאֲתִים, וְהוּא הִדִּין יוֹתֵר מִסָּאֲתִים:

(ב) זמרא: (ג) תוספת-שבת: (ד) שהיא יצאת רש"י ותוספות וזאב"ד ורשב"א דגשם מצדו ורשב"א, ונמשעות הר"ף וזא"ש שהשמיטו לקח דרב, וכמו שכתב בבית יוסף וסמ"א, וכן הפוסקים באילה רבה: (ה) עין ורשב"א, וכן קטב הרמב"ם: (ו) כן מסיק הש"ס וזרבי"א, דלא קבוצ"א⁸¹, וכן מוכח ברמב"ם: (ז) רשב"א בעלזת-הקלף, והובא באילה רבה: (ח) אף לשאול להוציא מהבית להקפיד⁸² ואחוניים: (ט) רש"י: (י) תוספת-שבת:

הלכות שבת סימן שפ"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"צ ס"ק יב]

ויהי רצון טוב לומר פירוש פשט הנחת הערוב שמניחו גם לשם שבת⁽¹⁾.

(13) על לשון זה כתב החזו"א (ארו"ח סי' צ ס"ק יז) שאינו מדקדק שהרי כאן מדובר שעשו שיתוף, וצריך לתקן את הלשון במשנה ולומר שבשעת הנחת השיתוף יאמר שמניחו גם לשם עירובי חצרות, והקשה, שהרי תנאי זה הוא לדעה שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, ולדעה זו ודאי שאי אפשר להניח את העירוב בחצר גם אם יעשהו בפירוש לשם עירובי חצרות, ואם כן אם מניחים את העירוב בבית הכנסת (כמו שכתב הרמ"א לעיל סי' שס"ג), הרי תנאי זה אינו מועיל כלום.

סימן שפ"ט

דין אם לא ערבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי

[שו"ע ס"א]

אם לא ערבו⁽¹⁾.

(1) הקדמה

סימן זה עוסק במבוי שפתוחות אליו כמה חצרות, ועירבה כל חצר לעצמה, ולא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, שהשו"ע הביא בזה שתי דעות, לדעה הראשונה מותר לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו, ולדעת הרמב"ם אם תיקנו את המבוי בלחי וקורה [וזהו תיקון המועיל במבוי ולא בחצר], אין מטלטלים בו אלא בדי אמות.

להבנת די הדעות יש להקדים את סוגיית הגמרא (שבת קל, ב), וכך שנינו שם: אמר רבי זורא אמר רב, מבוי שלא נשתתפו בו, אין מטלטלים בו אלא בדי אמות, ואמר רבה בר אבא, שרק בעירובי החצרות עם הבתים אסור. והקשה רבי חנינא חזקה על רבוי רבה, שכמו שאסורים באופן עירובי החצרות עם הבתים משוב שבטלו החצרות לגבי הבתים ואין שם חצרות עליהן, ונמצא שבמבוי יש רק בתים וזהו אין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, אם כן גם כשלא עירבו נאמר שכן שאסור להוציא מהבתים נחשבים הבתים לסתומים, ונמצא שיש במבוי רק חצרות ולא בתים.

ובמסקנת הגמרא אמר רב אשי, מי גרס לחצרות שיאסרו, בתים וליכא, ונחלקו הראשונים בביאור דבריו, רש"י (שם קלא, א ד"ה בתים) פירש, שהגמרא חזרה בה מהטעם של רבי חנינא, ופירשה שרב [שהוא בעל המימרא] סובר שהלכה כרבי שמשן שגגות חצרות קרפפות ומבואות כולם רשות אחת הן (ומותר לטלטל מזו לזו בלי עירוב), דוקא באופן שלא עירבו, שאז אין כלי הבתים מצויים בחצר, אבל אם עירבו וכלי הבתים מצויים בחצר, אסור לטלטל גם כלים ששבתו בחצר למבוי, מירה שמא יוציא כלים ששבתו בבית למבוי, ולכן גזרו שלא לטלטל כלל במבוי, ולמעשה, כתבו התוס' שם (ד"ה מו) שאין הלכה כרב וכן פסק השו"ע לעיל סי' שעב ס"א⁽²⁾, ולכן אפילו אם עירבו החצרות לעצמן מותר להוציא כלים ששבתו בחצר למבוי, ואם כן לא שייכת הגזירה שלא לטלטל די אמות במבוי, וזהו הדעה הראשונה בשו"ע כאן.

אמנם הרמב"ם (פ"ה מהלי עירובין ה"טז) פסק, שבעירובי החצרות לעצמן אסור לטלטל במבוי, וביאר המגיד משנה (שם) שדעת הרמב"ם שרב אשי אינו חולק על רבי חנינא חזקה, אלא בא לתקן את קושיתו, שכשלא עירבו בחצרות כיון שאסור להוציא

מהבתים לחצרות יחשבו הבתים לסתומים, ומומילא יהיו במבוי רק חצרות, ועל זה תירץ שבין שהבתים גורמים לחצרות להיאסר, אי אפשר לראותם כאינם קיימים, ואם כן תירוצו של רבי חנינא חזקה שריר וקיים, שבאופן שהחצרות עירבו, הרי הן בטילות לבתים ונמצא שבמבוי יש רק בתים, ואין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, אבל בלא עירוב, שהחצרות אינן בטילות לבתים, אם כן נמצא שיש במבוי גם בתים וגם חצרות, והוא נותר בלחי או קורה ומותר לטלטל בכולו.

עוד ביאור נמצא בדעת הרמב"ם, שהלבוש (ס"א) והט"ז (ס"ק א) פירשו שהרמב"ם סובר שכן שבתו שיעירבו הבתים, גזורים שמא יוציא מהחצר כלים ששבתו בבית, וכבר הקשו התוספות שבת (ס"ק ב) והפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שהרי אין פוסקים הלכה כרב, וכדלעיל, וראה בעצי אלמוגים (ס"ק ב ד"ה הלבוש) מה שכתב בישוב קושא זו.

[משנ"ב ס"ק ג]

אפלו הכי עירי⁽²⁾.

(2) ראה בהקדמה, שלהלכה אין חוששים לגזירת רב שחשש שאם נותר לטלטל כלים ששבתו במבוי, יבואו להוציא למבוי כלים ששבתו בבית והוציאום לחצר.

[משנ"ב ס"ק ד]

אכל אם מהקן בצורת הפתח⁽³⁾, גם לירדה מתר בקלול⁽⁴⁾.

(3) המג"א (ס"ק א) הוסיף "או בב' פסיכ", שהוא מתקוני חצר, ולכן מועיל אף שאין למקום דוקא תנאי מבוי.

(4) ובטעם הדבר, ראה בהקדמה שסברת הרמב"ם שכשעירבו החצרות בטלות הן לגבי הבתים, ונמצא שאין חצרות במבוי, ואין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, ולכן אם תיקנו את המבוי בצורת הפתח, שתיקנו זה אינו מהלכות תיקוני מבואות, מותר לטלטל בכולו גם אם יש בו רק בתים.

[אמנם לסברת הלבוש והט"ז שהבאנו שם, שסיבת האיסור היא שחוששים שמא יבואו להוציא כלים ששבתו בבית, אם כן גם אם תיקנו את פתח המבוי בצורת הפתח יש לאסור].

סימן שפ"ט

אינו ייחודי שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף

[שו"ע ס"א]

אינו ייחודי דרך במקביל⁽¹⁾.

(1) ובבדן זה לגבי חצר, והיינו שיש בחצר בית נכרי או ישראל שלא עירב, ויש לבית זה פתח לבקעה או לקרפף, כתב החזו"א (ארו"ח סי' פו ס"ק יט) שהרי זה אסור בין בישראל שלא עירב ובין בנכרי, משום שצריך תשמיש הבית בחצר, ואין תשמישו בטל במה שיש לו פתח אחר, מאידך, השפת אמת (עירובין סו, ב) כתב, שנראה בפשיטות שגם בבית שבחצר מועיל מה שיש לבית זה פתח למקום אחר להתיר לבני החצר לטלטל, ומה שהביאו בגמרא דין זה על מבוי, הוא משום שלגבי נכרי רק במבוי צריך שהפתח האחר יהיה למקום שגדלו יותר מבית סאתים, מה שאין כן בחצר. ועוד כתב, שבחצר לגבי ביתו של ישראל שלא עירב צריך שהפתח השני יהיה פתוח דוקא לקרפף שהוקף לדירה, מה שאין כן במבוי מועיל גם אם הוא פתוח לקרפף שאינו מוקף לדירה.

המשך במילואים עמוד 34

מילואים הלכות שבת סימן שפח שפמ

המשך מעמוד 514

עירבו, שמסלקים אותו למבוי שלא עירבו, לפי ששם יש לו שימוש שוה בשני המבואות ואינו מפסיד ממה שמסלקים אותו למבוי שלא עירבו, וכמבאר בהערה הבאה).

[שו"ע שם]

אם תקרף יותר מקצתם, אוקרף.

6) ולעיל (סי' שפ"ט) פסק השו"ע שחצר שהיא פתוחה לשני מבואות, ובני החצר רגילים להשתמש באחד מהם, ובני אותו מבוי עירבו לעצמם, ובני המבוי האחר לא עירבו, וחצר זו לא עירבה לא עם זה ולא עם זה, דוחים אותה אצל המבוי שאינה רגילה בו ותסתלק מאותה שרגילה בו מדין כופין על מידת סדרם, כדי שיהיה מותר לטלטל במבוי שעירבו שם. ולפי זה הקשה החו"א (א"ח סי' פ"ט) ש"ק יט, מדוע כאן אין דוחים את הישראל שלא עירב לקרפף, כדי שלא יאסור על בני המבוי, ותיקן, שאי אפשר לדחות אלא ממבוי למבוי שתשמישם שוה, אבל לא ממבוי לבקעה וקרפף. אכן העצי אלמוגים (סי' ה') כתב, שמה שדוחים בחצר שבין שני מבואות לילך למבוי אחר, הוא באופן שאין החצר בשטח המבוי רק פתוחה היא למבוי, אבל כאן מדובר שהחצר בשטח המבוי, ובאופן זה המבוי הוא מקומה ואין דוחים אותה מהמבוי למקום אחר. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל סי' שסה סי' ד"ה ומותר.

[שו"ע שם]

ואם תקרף לדיקה, אפילו יותר מקצתם אינו אוקרף.

7) ומ"מ כתב האליה זוטא (סי' ב'), שצריך ששטח הקרפף יהיה גדול יותר משטח המבוי. אמנם החו"א (א"ח סי' פ"ט) כתב, שאפילו אם שטח הקרפף הוא פחות משטח המבוי מותר, כיון שבקרפף עצמו מותר לטלטל ואילו במבוי אסור לטלטל [כלים ששבתו בבית], נמצא שלעולם הקרפף מרווח לו יותר.

[שעה"צ סי' ב']

דלא פתחאב"ד¹⁸.

8) שלדעתו אם הפתח הוא גדול, אפילו אם הוא פתוח לקרפף שנודלו פחות מבית סאתים אינו אוסר.

[משנ"ב סי' ה']

וקפיש א"יךא קמבוי¹⁹.

9) כן הוא לשון רש"י (עירובין סז, ב ד"ה ישראל), ובאר הנתיב חיים (גליון ש"ע), שכוונתו לבאר מדוע בבית סאתים מותר, והרי אינו יכול להוציא מהבית לקרפף, ועל זה יושב רש"י שסיון שגם למבוי אסור שהרי לא עירב עם בני המבוי, אגן סהדי שהקרפף נוח לו יותר, כיון שיש שם יותר אויר.

[שעה"צ סי' ז']

אף שפסד להוציא פסקית לקרפף²⁰.

10) ובביה"ל לעיל (סי' שפ"ט) שם סי' ד"ה או לג) כתב, שבשעת הדחק נראה שיש לסמוך להקל להוציא מבית לקרפף שאינו גדול יותר מבית סאתים.

[שו"ע ס"א]

היש לו חלון אחרון ביתו פתוח לבקעה²¹.

(2) כזה

[שו"ע שם]

אפילו מכניס ומוציא גמלים וקרנות דרך המבוי כל היום²².

3) ובטעם הדבר כתבו הפרישה (אות א) והא"ר (סי' א), שכן שהשתמשו בו במבוי היא רק כדי להוציא ולהכניס את הדברים הגדולים, אבל את הכלים הקטנים נוח לו יותר להוציא דרך בקעה או קרפף, נחשב הפתח שלכיוון המבוי כאינו רגיל, ודיק המאמר מרדכי שלפי דבריהם משמע שאם מוציא את כל כליו דרך המבוי, אין אומרים שנוח לו יותר הפתח שפתוח לבקעה או לקרפף, ואוסר, אולם הוא פסק בדבריהם, וכן משמע ברשב"א בעבדת הקדש (שער ד' סי' א) שבכל אופן הגי' מסתלק מן המבוי.

[שו"ע שם]

שקפץ יותר באתו שפתחו לו מאחוריו לבדו²³.

4) ואם הנכרי דר בחצר שהיא פתוחה לשני מבואות, כתב בשו"ת תשורת ש"י (סי' שטו) שיתכן שאי אפשר לסלק ממבוי למבוי ואוסר, משום שדוקא כשפתחו השני הוא לבקעה או לקרפף אינו אוסר, משום ששם השטח מיוחד לו לבדו ולכן נוח לו יותר בפתח זה, אבל בפתח לשני מבואות נוח לו בשניהם. אמנם הביא שבש"ח בית שלמה (א"ח סי' נד) כתב, שאם יש לנכרי דרך אחרת לצאת מהחצר אינו אוסר.

[שו"ע שם]

וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף²⁴.

5) ובאופן שיש לישראל שלא עירב פתח אחר שפתוח לשכנת הנכרים, הסתפק הדגול מרובה (על הגליון בשו"ע) האם דוחים אותו לפתח זה, ובשם שמצינו בישראל מומר [בשו"ע לעיל סי' שפה סי' ד], או שדוקא במומר אומרים כן, משום שעבודו שוה שסנת הנכרים לשכנת ישראל, אבל בישראל, שבשכונת הנכרים אסור לו לטלטל כלל ובמבוי מותר לו לטלטל כלים ששבתו במבוי, אין דוחים אותו לשם. ואינו דומה לדין המבואר בשו"ע לעיל סי' שפ"ט, שישאל שיש לו פתח לשני מבואות ולא עירב עמם, ובמבוי אחד עירבו בני המבוי ובשני לא

